

Juffrouw Jo leeft als in de zuinige jaren dertig *'Ik was altijd al ouderwets'*

Niet iedereen vindt modern comfort een zegen. Een huis kan best zonder centrale verwarming, zonder televisie, zonder wasmachine. Zoals in de laatste tien jaar van het interbellum. 'Toen was er financiële armoede, maar ook sociale rijkdom. Nu is het andersom.'

Tekst: **Eva Prins**

Met haar twee honden komt ze aangelopen uit het park. Zelfs in een kleurrijke stad als Amsterdam is Jo Teeuwisse (38) een opvallende verschijning, een plaatje uit een geschiedenisboek. Ze draagt een lange zwarte jas over een keurig zwarte rok tot net boven de knie. De benen in (kunst)zijden kousen, met naad, aan de voeten een paar degelijke schoenen met hak, haar haar zorgvuldig opgestoken. En om het af te maken: een klein zwart hoedje schuin op het hoofd.

Binnen gaan jas en hoed uit en vlijt ze zich neer in een stoel, de benen over elkaar. Ze schenkt thee in een porseleinen kopje met schoteltje.

Alsof je in de vorige eeuw bij een oudere dame op bezoek bent. Maar Jo is pas 38 en leeft in het 21ste eeuwse Amsterdam.

Museumwoning

Juffrouw Jo, zoals ze zichzelf noemt, heeft van haar passie haar werk gemaakt: ze verdient haar geld als historisch adviseur. Iedereen die iets van de eerste helft van de vorige eeuw wil hebben of weten, kan haar inhuren voor research, decors, rekvisieten of acteurs. Soms verhuurt ze ook haar eigen huis en/of zichzelf voor films en documentaires. Haar kleine bovenwoning oogt dan ook als een museum.

Het eerste dat opvalt, is het wasgoed dat over een metalen rek rond de gaskachel hangt: een zijden nachtjapon en een wit katoenen schort. 'Ik was alles met de hand,

'Alles wat ik mooi en interessant vind, komt uit de jaren dertig en veertig'

– dus daarom draag ik veel schorten.' Een pronkstuk in de donkere woning met kale houten vloer is de radio van de Nederlandsche Seintoestellen Fabriek, een prachtig exemplaar uit 1934 waarop Jo doorlopende oude radio-opnames uit de jaren dertig en veertig beluistert: Fien de la Mar, Lou Bandy, Louis Davids, The Ramblers. Tijdens het gesprek neuriet ze af en toe zachtjes mee.

Mede vanwege haar werk is de stijl van de jaren dertig in haar huis tot in de kleinste details doorgevoerd: de stukken zeep van Sunlight en Klok op de keukenplank, de boeken in de kast, de bakelieten telefoon. Ze heeft zelfs een stapel vergeelde kranten en *Libelles* liggen

– die ze ook nog regelmatig doorbladert.

Waarom gaat een jonge vrouw vrijwillig leven alsof de tijd tachtig jaar heeft stilgestaan? 'Alles wat ik mooi en interessant vind, komt uit de jaren dertig en veertig, zegt Jo. 'De muziek, architectuur, kleding, design en de omgangsvormen.'

Maar dan kun je toch ook gewoon genieten van die spullen en muziek, en tegelijkertijd leven met de gemakken van de moderne tijd, zoals centrale verwarming of een wasmachine? 'Centrale verwarming vind ik helemaal niks', zegt ze. Ze heeft een jaar gezocht voor ze dit huurhuis zonder cv vond. 'Ik wil 's avonds gezellig bij de kachel kunnen zitten terwijl de rest van het huis koud is.'

Jo valt bovendien voor de waarden van de jaren dertig: soberheid en zuinigheid: 'Mensen gooiden niks weg en

Aardappels schillen bij de radio 'Ik ben blij dat ik van mijn televisie en mobiele telefoon af ben. Ik was een slaaf van die apparaten geworden'

waren zuinig op hun spullen. Die moraal spreekt mij erg aan. Zo zit ik soms 's avonds onder de schemerlamp sokken te stoppen; Snip en Snap op de radio, de kachel hoog. Dat vind ik een stuk gezelliger dan televisie kijken.'

De mensen van nu vindt ze verwend: 'We zijn gewend geraakt aan dingen die luxe horen te zijn, zoals een auto, televisie, buitenlandse vakanties. Daardoor is er minder waardering voor kleine dingen als speelgoed, foto's, warmte. Ik ben echt allergisch voor de huidige consumptiemaatschappij waarin alles nieuw wordt gekocht en makkelijk weer weggegooid.'

Maar was de zuinigheid van toen niet vooral ingegeven door pure armoede? De jaren dertig waren immers de crisisjaren, de jaren van gaarkeukens en oorlogsdreiging. Wie zou daar naar terug willen? 'Natuurlijk was er armoede en oorlogsdreiging', zegt Jo. Maar de eenzijdige nadruk daarop doet het decennium volgens haar geen recht: 'Met de blik van nu lijkt het toen heel arm. Maar het was toen niet veel slechter dan al die jaren daarvoor. Sterker: aan het eind van de jaren dertig was het een stuk beter. Juist door de crisis en de armoede, kwamen er sociale wetten en sociale woningbouw. Huizen met badkamers: dat was ongekend! De basis voor onze verzorgingsstaat is in die jaren al gelegd. Bovendien', vervolgt ze, 'was er dan wel financiële armoede, maar sociale rijkdom. Iedereen had een touwtje uit de brievenbus hangen, je kon op de pof kopen, kende de hele buurt.' Nu is het volgens haar andersom: materieel rijk, maar sociaal arm. 'We wonen in straten en kopen in supermarkten waar niemand elkaar kent of groet.'

Joeri

Jo is niet de enige met een passie voor de jaren dertig en veertig. De door haar opgerichte gezelligheidsvereniging Club Interbellum heeft 130 leden. Deze 'nostalgisten' gaan met elkaar naar rommelmarkten, musea en historische evenementen. Ze organiseren radio-avondjes en jarendertigfeesten. 'Maar', erkent ze, 'ik ben wel een beetje extreem.'

Dat is ze niet van de ene op de andere dag geworden, vertelt ze. Het is een langzaam proces geweest: 'Tien jaar geleden liep ik nog gewoon elke dag in een spijkerbroek en T-shirt, had ik een televisie, magnetron en een mobiele telefoon.' Maar toch: helemaal thuis in haar eigen tijd heeft Jo zich naar eigen zeggen nooit gevoeld. Ook heeft ze al zo lang ze zich kan herinneren, een 'meer dan normale interesse' gehad voor het verleden.

Ze groeide op als Joeri in Den Haag in 'een beetje hippie, modern, links gezin' van vader, moeder een vijftien jaar jonger zusje. Haar vader had veel geschiedenisboeken en als kind al, kon Joeri daarin uren bladeren. 'Ik herinner me dat ik als klein meisje soms moest huilen bij die oude foto's. Daarop zag ik straten met paard en

Foto: John Melskens

Liever jarendertigkleding dan een spijkerbroek

wagens, mooie huizen en mensen met mooie kleding. Dan vond ik het zo erg dat dit allemaal verdwenen was.'

Het contrast tussen die foto's en haar eigen dagelijks leven was groot. 'Wij woonden in de Stationsbuurt, een probleemwijk met straatvuil en geweld. En de jaren zeventig waren volgens mij sowieso de allerlelijkste jaren met al dat bruin en oranje.'

Haar ouders zijn van net na de Tweede Wereldoorlog. De familie van haar moeder zat in een Jappenkamp, haar vaders familie woonde in Den Haag. Maar over de oorlog werd ondanks Joeri's nieuwsgierigheid, thuis zelden gesproken. Wel herinnert ze zich een gesprek dat ze als kind had met een oudere vrouw over de oorlog. 'Ze barstte daarbij in huilen uit. Dat vond ik zo indrukwekkend. Dat heeft mijn interesse zeker aangewakkerd.'

'Ik ben echt allergisch voor de huidige consumptiemaatschappij'

Rond haar pubertijd deed Joeri een tijdje mee aan de jarenvijftigrage. 'Rock-'n-roll, vetkuiven, petticoats, James Dean, Elvis Presley, Marilyn Monroe: dat vonden we veel leuker dan de trends van de jaren tachtig.' Het was een kortstondige rage, maar toch ziet ze hierin de eerste stappen voor 'een levensstijl die is gebaseerd op het verleden.' Ze ontdekte bovendien dat de rock-'n-roll wortelde in de muziek van de jaren twintig en dertig. 'Die muziek swingde de pan uit.' Na de middelbare school ging Joeri naar de filmacademie in Amsterdam. De interesse voor 'het oude' bleef: 'Ik ging elke dag naar het Waterlooplein en had mijn huis vol oude spullen staan. Die vond ik mooier

dan moderne.' Haar zelfgeschreven en -geregisseerde eindexamenfilm speelde – uiteraard – in de Tweede Wereldoorlog. Dat verschafte haar een goed excuus om nog meer over die tijd te lezen en te verzamelen. Ze kwam via internet in contact met mensen in Duitsland die hun hele huis hadden ingericht in jarendertigstijl. Zij namen haar mee naar haar eerste jarendertigfeestje. Dat was een openbaring: 'Disco's of houseparty's had ik nooit leuk gevonden, maar hier voelde ik me wel thuis. Hier vond ik de muziek wél mooi en werd ik – heel stijlvol – door goed geklede mannen ten dans gevraagd. De romantiek uit oude films, die was daar.'

Zo rolde ze langzaam het wereldje van de nostalgisten in. 'Het borrelde onder de oppervlakte', zegt ze. 'En was op weg naar een uitbarsting.'

Die 'uitbarsting' kwam uiteindelijk toen ze, inmiddels met lof afgestudeerd en werkzaam als producent en regisseur, werd gevraagd door Discovery Channel voor een serie over het verzet in Nederland. Maanden was ze bezig met deze klus waarvoor ze figuranten, kleding en locaties zocht. De filmploeg maakte ook opnames van haar, in ouderwetse kleding, in haar eigen huis. Dat beviel zo goed dat ze besloot: dit werk wil ik blijven doen en zó wil ik blijven leven. 'Ik vond die jarendertigkleding veel mooier dan een spijkerbroek.' Van de ene op de andere dag bracht ze al haar moderne kleren en meubels naar haar moeder. Afstand doen van de televisie en de mobiele telefoon kostte haar meer moeite. Maar sinds ze die een aantal jaren geleden ook de deur uit heeft gedaan, heeft Jo ze naar eigen zeggen 'nog geen seconde' gemist. Integendeel. 'Ik ben blij dat ik er van af ben. Ik was een slaaf van die apparaten geworden. Nu ervaar ik veel meer vrijheid en rust.' Haar enige concessie aan de moderne tijd is een computer omdat ze die nodig heeft voor haar werk. 'Met internet heb ik een haat-liefdeverhouding. Het is een deur naar de wereld en voor mij een manier om gelijkgestemden te ontmoeten. Maar er wordt ook veel troep op verspreid.'

Lady Gaga

In de moderne tijd is er meer dat haar stoort: het lawaai, het materialisme, de ongemamierdheid en onvriendelijkheid van de mensen, 'Het kassameisje of de tramconductor kijken je niet eens aan. Ik weet dat veel mensen zich daaraan ergeren, maar toch accepteren we het.' Dat was vroeger een stuk beter, vindt ze. Toen was de klant nog koning en werd die overal beleefd geholpen.

In haar eentje voert Jo een klein tegenoffensief. Zo groet ze zelf de kassières altijd beleefd met twee woorden: 'Dag juffrouw'. 'Als je je zo in de vooroorlogse jaren verdiept zoals ik, word je vanzelf beleefder, netter, en wat afstandelijker', zegt ze.

De vrijheid en het individualisme zijn doorgeslagen,

vindt ze. 'Er is geen gemeenschapszin meer. In de trein of tram stopt iedereen gelijk een apparaat in zijn oor. We sluiten ons af voor elkaar. We trekken de gordijnen dicht en kruipen achter onze computer of de televisie.' Ze realiseert zich dat ze klinkt als een oude vrouw. Dat hoort ze ook regelmatig. En ook al is het misschien niet altijd zo bedoeld, ze beschouwt het als een compliment. 'Over het algemeen vind ik vrouwen van tachtig een stuk interessanter en leuker dan vrouwen van dertig.'

'Toen ik ouderwets geworden ben', zo refereert Jo zelf aan haar 'ommekeer.' 'Maar', zegt ze, 'eigenlijk ben ik altijd al ouderwets geweest, alleen zagen mijn huis en ik er nog niet zo uit.'

Vrienden hoefden dan ook niet te wennen aan haar nieuwe uiterlijk en levensstijl. Natuurlijk heeft ze nu veel nostalgisten in haar vriendenkring, maar ook met oud-klasgenoten van de filmacademie gaat ze nog weleens een biertje drinken. 'Je moet het met mij niet hebben over Lady Gaga of Paul de Leeuw. Maar ik ben niet wereldvreemd. Ik sluit me niet thuis op, ik spreek veel mensen en het belangrijkste nieuws hoor ik echt wel, op straat of via internet.'

Een relatie heeft ze nu niet, maar die heeft ze wel gehad. 'Er zijn altijd concessies te doen', zegt ze. 'Maar mijn partner moet wel tolerant genoeg zijn om deze levensstijl te accepteren.' Dat was tot nu toe nooit nodig, haar recente vriendjes kwamen allemaal uit de jaren dertig scene. 'Ik heb geen klagen', lacht ze. 'Op straat krijgt ze naar eigen zeggen voornamelijk positieve reacties. 'Soms zeggen oudere mensen: u doet me erg aan mijn moeder denken. Daar kan ik echt geroerd door raken.'

Bij thuiskomst treft ze weleens anoniem achtergelaten spullen aan. Ook haar ouders nemen soms spullen voor haar mee. 'Mijn familie dacht eerst wel: o jee, wat voor fase is dit nu weer? Maar inmiddels hebben ze wel door dat ik echt mezelf gevonden heb. Dit ben ik. Ik doe wat ik wil en ben hartstikke gelukkig.'

www.joeri.net

www.clubinterbellum.net

Juffrouw
Jo in haar
Amsterdamse
'museum-
woning'